

3. Branje

Branje v polimedijskem okolju in (nove) oblike generacijske subjektivacije

1 Uvod: polimediji kot okolje zmožnosti¹

Proučevanje občinstevnja v digitalnem okolju se je razvilo, saj jih ne moremo več obravnavati kot ločene platforme, ampak kot integrirano strukturo, kjer različni mediji delujejo skupaj. Pojavljajo se novi koncepti, kot so;

- »medijske mnogovrstnosti« (Couldry)
- »vse- prisotnih medijev« (Coleman)
- »povezljivih medijev« (van Dijck) i
- polimedijskih (Madianou in Miller 2012).

Polimediji predstavljajo okolje komunikacijskih priložnosti v tehnološkem kontekstu medijskega izobilja, kjer vprašanje izbire kombinacije medijev, ki jih nekdo uporablja, ni več ekonomsko pogojeno, pač pa je stvar emocionalnih in moralnih izbir glede na definicijo razmerja, vsebine oz. situacije.

Pogoji:

- vsaj 6 medijev
- medijska pismenost
- arhitektura (dostopnost)
- cenovna dosegljivost

Članek se osredotoča na polimedijske prakse mladih (12-19 let), kjer digitalno okolje vpliva na njihovo družbenost in interakcije. Poseben poudarek je na sosredotočamo na transformacijo razmerja do branja kot prakse in izkustva in uporabe več platform postaja marginalna praksa. Podatki izhajajo iz skupinskih intervjujev z mladimi, kjer so opisovali svoj medijski vsakdan.

2 Subjektivacija tehnogeneracije: medijski razkorak kot generacijski razkorak

Medijska uporaba, torej občinstvenje oz. proraba (angl. pro-sumption), je starostno diferencirana, vendar ni jasno, ali gre le za starostno fazo ali za trajno generacijsko spremembo v kognitivnih strukturah subjektov.

Ker je koncept generacije ključen za razumevanje družbenih transformacij. Vprašanje je katere prakse so posledica medijske kulture in njene materialnost (tehnološki aparati) in normalizirane v specifični generaciji.

Subjektivacija, proces oblikovanja posameznikovega dojemanja, vključuje simbolne in tehnološke vidike, ki vplivajo na vsakdan. Generacijsko specifična digitalna družbenost ustvarja

"mikrogeneracije", ki se oblikujejo v okviru specifičnih medijskih praks (polimedijski repertuarij).

Hitre spremembe v tehnologiji povzročajo razlike **notranjeh generacijske razlike**, saj se medijska izkustva prilagajajo novim okoljem. Generacije, ki so odrasle z določeno tehnologijo, nosijo s seboj specifične izkušnje, ki jih kasnejša pismenost ne more nadomestiti. V toku življenja ene generacije lahko pride do različnih mikrogeneracijsko specifičnih svetov življenja.

Medijska kultura, skupaj z neoliberalno kulturo, ustvarja subjektivitete, kjer posamezniki postajajo "podjetniki sebe" (neoliberalni jaz). Generacijske razlike pa se prepletajo z družbenimi dejavniki, kot so razred in spol, kar relativizira učinek tehnoloških sprememb.

- *Zeitgeist* (neoliberalna kultura)
- *epistemološka refleksija*
- *medijska ekologija*
- *samoidentifikacija* preko medijev, ki se oblikuje tudi z etiketiranjem onstruirajo predstave o sebi kot posebni življenjskostilni skupini, ki domnevno preči vse razredne razlike ter jo družijo enak kulturni okus in prakse (Millenials...).
- *subjektivizacija* - konstrukcija subjektivnega razmerja do sebe
- generacija je 30 let (načeloma).

3 Generacija in časovne strukture družbena desinhronizacija

Obstaja koleracija med sebstvom indivizuma in družbeno sturkturo, in obstaja koleracija med subjektivizavijo in procesi modernizacije. Večji kot je eskelacijski tempo spreminanja družbe, bolj dolgotrajne posledice bo imel. Ker prihaja do tako drastičnih razlik, je tudi znotraj družin ogrožen **kulturni transfer** ali kulturno komuniciranje.

Ne, da so izolirani med seboj ker uporabljajo drugačne medije, vendar govorijo drugačen jezik. Svet postaja za nove generacije vse manj smislen zaradi tega razkoraka.

Medgeneracijski razkorak je še posebej očiten na področju popularne kulture in medijev, kjer se starejše in mlajše generacije, ter tudi mikrogeneracije, ločijo v svojih izkušnjah in praksah. Na primer, razlike v uporabi družbenih omrežij, ki zahtevajo stalno prisotnost in aktivnost, so postale značilne za mlajše generacije, medtem ko so starejše pogosto izključene iz teh praks.

režim vidnosti

Pojmovanje »prijateljstva« kot nečesa nestatičnega, kar je treba gojiti in negovati, je ključno za poslovni **model platform** (način, kako platforme delujejo. Algoritmi narekujejo vidnost in če uporabniki niso dovolj aktivni, lahko postanejo nevidni, kar vodi do socialne izključenosti), kar vpliva na naravo sodobnih medosebnih odnosov.

- *uprizarjanje prijateljstva*
- *digitalna smrt*
- *algoritmična arhitektura*

3.1 Pravica do nebranja večopravilnost

Pojavlja se **večopravilnost**, zmožnost sočasnega procesiranja več virov informacij in tipov praks. Prihaja tudi do nerazločevanja med prostori za opravljanje različnih praks.

Opazovanje online kot način priprave na druženje/oblika socialnosti, kot recimo windowshopping.

- *aseksualni vojerizem*

raziskava

Telefon je glavni medij, starejši mediji usihajo (TV)

- *nenehna anticipacija*
- *efemenost*
- *impulzivno preverjanje*

branje

Skozi zgodovino je bila knjiga primarno, v fizični obliki, pomen besedila in način branja. Sprva je bral nekdo, ki je znal brati, ostali so poslušali. Ko so založniki za množično bralstvo začeli razdirati zgodbe, kar je knjigo zbližalo običajnim ljudem. Branje postane tiha, samotna praksa šele v svoji modernizirani buržoazni različici. Zdaj je branje individualna iskušnja/ samotni spopad. Reckwitz (2006: 158–167) v kontekstu svoje kul- turnosociološke genealogije modernega subjekta ugotavlja, da branje kultivira zmožnost slediti narativnemu zapletu ali daljši argumentativni sekvenci, skozi obliko romana gradi senzibilnost za moralne dileme in identitetne konflikte ter zmožnost empatične psihologizacije in afektivne senzibilnosti.

- *branje interioriziran proces refleksije*, ne obravnavamo ga celotnega hkrati, vendar v ločenih stopnjah spoznavanja.

3.2 Branje kot transmedijska praksa in zmožnosti digitalnih/tiskanih knjig

Digitalne prakse kultivirajo raztresenost ter umanjkanje koncentracije in kontemplacije ter ustvarjajo občutek dogodkopolnosti in efemernosti, branje torej pomeni interioriziran proces re- fleksije v zasebnem prostoru.

Nebranje zdaj spremnja manj sramu kot včasih, kot pravica do nebranja, zaradi pravice do fizičnega lagodja in psihološkega ugodja.

Platformizacija tekstualnosti je povzročila, da tudi redni bralci knjige ne vidijo več kot fizični artefakt. Spreminja se način branja, saj so zmožnosti tiskane knjige močno povezane z **prakso in izkustvom**. To mladi danes vidijo kot plus, saj lahko knjige označujejo, jih nesejo kamorkoli, jih sistematizirajo in so bolj dostopne.

Vsakdanja časovna ekonomija, ki jo v življenju mladih otrok in najstnikov kolonizirajo platforme, otežuje drugo delo in druge kulturne prakse. Družabnost na platformah namreč za vzdrževanje platformskih prijateljstev ali pa samo za vidnost na teh platformah zahteva stalni afektivni angažma. V taki situaciji je za večino mladih branje nerelevantna in odvečna praksa, ki je preveč počasna, samotna in nedogodkopolna za njihove polimedijske avdiovizualne svetove. Zahteva začasno osamitev od sveta družbenih medijev, ki se jim težko odpove- do, saj zahteva zbranost, ki jo težko vzpostavijo in vzdržujejo.

4. Izvlečki

- Reckwitz ugotavlja, da je poznomoderno sebstvo **dramaturško sebstvo**, kjer se subjektivacija dogaja v prvi vrsti preko uspešne lastne samoreprezentacije drugim.
- Platforme so s pomočjo novih ritualov uporabe prevzele od tradicionalnih medijev in kjer so medijski rituali udejanjali domnevno naravno lokacijo medijev v kulturnem središču družbe skozi centra- liziran sistem kulturne proizvodnje. Ta mit danes ne spreminja le medsebojnih interakcij, temveč podeljuje legitimnost poslovnemu modelu, ki je lasten vsem platformam.
- Le velika manjšina bere, da bi se umaknila od pričakovanj stalne dostopnosti in fragmentirane pozornosti, ki jo zahteva digitalna družbenost.
- **Branje postaja kognitivna veščina**
- komercialna platformska kultura v celoti koloni- zirala kulturno polje, vloga socializacije se premika iz šole na socialne medije.
- *permanentna anticipacija*
- *Nove oblike »živosti«*
- *nenehna čuječnost*